

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна програма «Вчитель» // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. – №10. – С. 3-32.
2. Національна доктрина розвитку освіти. – К. : Шкільний світ, 2001. – 10 с.
3. Стешенко В.В. Теоретико-методичні засади фахової підготовки майбутнього вчителя трудового навчання в умовах ступеневої освіти : монографія / В.В. Стешенко. – Слов'янськ : СДПУ, 2004. – 188 с.

Стешенко В.В., Курчий О.В. Становление подготовки будущих учителей трудового обучения в Славянском государственном педагогическом университете (из опыта технологического факультета).

В обзорной форме раскрыт опыт организации учебной, научной и методической работы преподавателей технологического факультета Славянского государственного педагогического университета с момента его основания и по сегодняшний день.

Ключевые слова: педагогический опыт; профессиональная подготовка будущего учителя трудового обучения; технологический факультет.

Steshenko V.V., Kurchiy O.V. Formation of preparation of future teachers of labour studies in Slavic state pedagogical University (from experience of methodological work at the technological faculty).

In the form of review disclosed experience in organization of educational, scientific and methodical work of teachers of faculty of technology of the Slavic state pedagogical University since its Foundation to the present day.

Key words: pedagogical experience; professional preparation of future teachers of labour; technological faculty.

УДК 378.14

Матяшова Д.В.

**ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ
ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ
(до постановки проблеми)**

В статті розкрито актуальність розробки проблеми формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі природничо-наукової підготовки та окреслено перспективи подальших досліджень. Розглянуто значення даної проблеми на соціальному, теоретичному, методичному та практичному рівнях

розвитку вищої педагогічної освіти.

Ключові слова: *підготовка майбутнього вчителя; предметні компетентності; природничо-наукова підготовка; професійна підготовка.*

Постановка проблеми. Вища освіта в Україні і підготовка вчителів трудового навчання у вищих педагогічних навчальних закладах в останні роки переживають кардинальні зміни, що характеризується як процесами модернізації та реформування освіти шляхом упровадження новітніх технологій навчання (кредитно-модульна, дистанційна освіта, інтерактивні комплекси навчання тощо), так і переглядом самого змісту освіти (освітніх стандартів, освітньо-професійних програм, освітньо-кваліфікаційних характеристик, навчальних і робочих планів тощо).

Формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі природничо-наукової підготовки надає змогу підвищити рівень професійної компетентності в цілому і, як наслідок, забезпечує можливість підвищити рівень їх професійної освіти.

Аналіз останніх досліджень. Проблемі професійної підготовки майбутніх спеціалістів присвячено праці ряду вчених-педагогів. Так, зміст і методика політехнічної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання висвітлювали в своїх працях Ю. Васильєв, М. Берулава, А. Беляєва, І. Козловська, В. Чудов, та ін. У дослідженнях В. Копетчук, Л. Пуханової, Н. Падалко розглядається професійна спрямованість у процесі навчання предметів природничо-математичного циклу. У роботах Г. Мирської, Н. Міщук, О. Краснової розкрито питання підготовки вчителя до викладання курсів природничо-наукового спрямування; Т. Коростіянець, А. Сулейманова розробляли різні підходи ефективного навчання предметам природничо-математичного циклу.

Теоретичні засади формування професійної компетентності у вищій школі розглядалися в працях таких науковців, як І. Бех, Н. Бібік, О. Глузман, А. Кузьмінський, З. Курлянд, О. Локшина, В. Луговий, О. Овчарук, В. Петрук, О. Пометун, О. Савченко, Н. Тарасенкова та ін. Проблеми компетентнісного підходу знайшли висвітлення в роботах провідних російських дослідників Е. Зеєра, І. Зимньої, М. Ільязової, В. Рябова, А. Хуторського та ін.

Аналіз цих робіт та практичного досвіду показав, що природничо-наукова підготовка покликана забезпечити знання основних принципів і концепцій природознавства, що складають сучасну наукову картину світу; формування вмій і навичок у студентів застосування набутих знань; формування цілісного погляду на навколишнє середовище та ін. Водночас наявна практика підготовки майбутніх учителів трудового навчання не задовольняє потреб сучасності.

В Україні захищено кілька дисертацій на здобуття наукового ступеня

доктора педагогічних наук (наприклад, [8, 12 та ін.]), які присвячено теоретико-методологічним засадам фахової підготовки майбутнього вчителя технології в умовах ступеневої освіти; фундаменталізації навчання інформатичних дисциплін у вищій школі. А також захищено кілька дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (наприклад, [4, 6, 7 та ін.]), які присвячено визначенню та теоретичному обґрунтуванню педагогічних умов забезпечення професійної спрямованості навчання природничо-наукових дисциплін у підготовці молодших спеціалістів технічного профілю; дослідженню проблеми підвищення якості фундаментальної підготовки бакалавра.

Однак, не зважаючи на цінність досліджень учених і розробок науковців, формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі природничо-наукової підготовки залишаються ще мало вивченими.

Мета статті – розкрито актуальність розробки проблеми формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі природничо-наукової підготовки та перспективи подальшої розробки проблеми.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення потреб держави у спеціалістах на рівні європейських вимог і професійних стандартів, висококваліфікованих, професійно-мобільних, з навичками злагодженої та конструктивної колективної роботи у нових (інколи доволі складних) умовах або непередбачуваних ситуаціях, оперативного розв'язання можливих проблем, конкурентоспроможних і витребуваних на ринку праці фахівців – головна мета вищої школи сьогодні [1, с. 16].

Важливим завданням підготовки вчителя трудового навчання є необхідність формування сукупності нормативних, загальнокультурних, наукових і професійних знань, умінь, навичок, способів діяльності, що дозволяють майбутньому фахівцю здійснювати професійну діяльність.

Однією із складових професійної підготовки вчителя трудового навчання є природничо-наукова освіта. У процесі природничо-наукової підготовки майбутнього фахівця формується його світоглядна позиція, закладаються основи фахового, економічного та логіко-інформаційного мислення, накопичуються необхідні знання, виробляються вміння та навички, формується здатність працювати у швидкоплинних умовах ринку, приймати самостійні рішення та оцінювати їх з позиції доцільності.

Питання професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання завжди перебували в полі зору науковців: О. Абдулліної, В. Андріяшина, Є. Білозерцева, І. Волощука, А. Вихруща, В. Гусєва, П. Дмитренка, О. Коберника, В. Мадзігона, Л. Оршанського В. Сидоренка, С. Сисоєвої, В. Стешенка, Г. Терещука, В. Титаренко, О. Торубари, Д. Тхоржевського та інших. Різним питаннями змісту та методики підготовки вчителів трудового навчання присвячені дослідження Ю.

Белової, В. Борисова, В. Буринського, В. Васенка, І. Каньковського, Л. Козачок, М. Корця, Т. Кравченко, Є. Кулика, В. Курок, Є. Мегема, Д. Лазаренка, А. Плутка, Б. Прокоповича, Г. Разумної, Д. Рудика, Б. Сіменача, Л. Тархан, В. Харламенко, М. Ховрича, В. Чепка, В. Юрженка та ін.

Педагоги-вчені С. Гончаренко, Ю. Мальований, О. Ярошенко та інші запропонували змістову характеристику навчального матеріалу природничо-математичних дисциплін, адже знання з цих дисциплін належать до фундаментальної системи знань, на теоретичній базі яких будується професійне навчання у вищому навчальному закладі [4, с. 63].

У дослідженні Л. Бурчак обґрунтовано й охарактеризовано підходи, дидактичні принципи, методи та етапи процесу формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя хімії. Розроблено модель і методичний супровід процесу формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя хімії в системі вищої освіти. Структурними елементами моделі є: мета, підходи, дидактичні принципи, методи і засоби, компонентні складники, етапи формування дослідницької компетентності, науково-дослідницька робота студентів (аудиторна та позааудиторна) з психолого-педагогічних і хімічних дисциплін, рівні сформованості дослідницької компетентності (низький, достатній, високий), результат (сформованість дослідницької компетентності майбутнього вчителя хімії) [2].

В. Стешенко у своєму дослідженні представляє систему предметних компетентностей, які слід формувати у майбутнього вчителя в процесі його професійної підготовки [10; 11].

У роботі Н. Гусак представлено модель формування професійної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання, яка ґрунтується на засадах урахування потреб та інтересів особистості, визначенні життєвих пріоритетів і ключових компетенцій, які допоможуть молодій людині ефективно виконувати життєві та соціальні ролі, активно інтегруватись у суспільстві, визначати свій стиль життя, стратегію поведінки, визначено основні критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутнього фахівця. Структурними елементами такої моделі дослідницею визначено: мету, компоненти, функції, компетенції, умови, критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання [3]. С. Кясарум у своєму дослідженні представив розробку моделі формування природничо-наукової компетенції у майбутнього фахівця інженерного профілю, структуру якої складають цільова, змістова, технологічна та результативна складові, взаємодія яких забезпечує її цілісність і функціонування [5].

Аналіз опублікованих психолого-педагогічних праць, інших літературних джерел свідчить, що проблема професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання доволі широко відображена в чисельних дослідженнях. Проте формування предметних компетентностей

у майбутніх учителів трудового навчання висвітлена вкрай недостатньо.

Аналіз опублікованих психолого-педагогічних праць, інших літературних джерел виявили ряд суперечностей між:

— прикладним характером природничо-наукових знань і вмінь у професійній діяльності вчителів трудового навчання і традиційними підходами щодо вивчення природничо-наукових дисциплін як загальнонаукових у процесі професійної підготовки.

— потребою використання в професійній діяльності вчителів трудового навчання знань із природничо-наукових дисциплін і недостатньою сформованістю у студентів навичок застосування цих знань для розв'язання професійних завдань;

— потребою підвищення якості рівня природничо-наукової підготовки вчителів трудового навчання і недостатнім рівнем професійної спрямованості навчання їх природничо-науковим дисциплінам;

Актуальність проблеми, недостатня розробленість методики навчання майбутніх учителів трудового навчання в теорії, потреби впровадження на практиці, вказані суперечності зумовили вибір теми нашого дисертаційного дослідження: «Формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі природничо-наукової підготовки».

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка моделі формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі природничо-наукової підготовки.

Відповідно до мети та гіпотези дослідження визначено такі завдання:

1. Провести аналітичний огляд наукової, навчально-методичної літератури, дисертаційного фонду й наявних електронних джерел інформації та визначити сучасний стан формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі природничо-наукової підготовки на практиці;

2. Визначити педагогічні умови формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі природничо-наукової підготовки;

3. Обґрунтувати компоненти, показники, критерії та рівні формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі природничо-наукової підготовки;

4. Розробити модель формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі вивчення природничо-наукових дисциплін (на засадах модульної організації продуктивного навчання) і експериментально перевірити ефективність її впровадження в практику підготовки учителів трудового навчання;

5. Розробити навчально-методичні рекомендації з метою підвищення рівня науково-методичної підготовки майбутніх вчителів трудового

навчання у вищих педагогічних навчальних закладах.

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання. Предметом дослідження визначено принципи, зміст, методи та засоби формування в майбутніх учителів трудового навчання предметних компетентностей з природничо-наукових дисциплін.

Гіпотеза дослідження полягає у тому, що ефективність формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі природничо-наукової підготовки значно підвищиться, якщо його здійснювати відповідно до спеціально розробленої моделі, яка буде спрямована на формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі вивчення природничо-наукових дисциплін.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів даного дослідження будуть полягати в тому, що передбачається:

— розробити, теоретично обґрунтувати та реалізувати на практиці модель формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі вивчення природничо-наукових дисциплін (на засадах модульної організації продуктивного навчання).

— визначити методичні умови ефективного формування предметних компетентностей у майбутніх учителів трудового навчання в процесі вивчення природничо-наукових дисциплін (на засадах модульної організації продуктивного навчання).

— розширити уявлення про зміст, форми та методи навчання природничо-наукових навчальних дисциплін майбутніх учителів трудового навчання.

Практичне значення полягає у розробці методичного забезпечення навчання майбутніх учителів трудового навчання природничо-наукових навчальних дисциплін.

Висновки. Таким чином, огляд психолого-педагогічної літератури дає змогу зробити висновок, що проблема підготовки майбутнього вчителя трудового навчання в педагогічній літературі розкрита достатньо повно. Вчитель трудового навчання має бути якісно підготовленою, всебічно розвиненою та мобільною особистістю, яка вільно орієнтується в сучасному виробництві, має здатність до подальшого самовдосконалення та ефективно використовує засвоєні під час навчання знання, вміння, навички тощо. Однак, питання формування предметних компетентностей в процесі природничо-наукової підготовки майбутніх учителів трудового навчання висвітлена вкрай недостатньо і ще не була предметом спеціального вивчення.

Актуальність даної проблеми обумовлена: на соціальному рівні – прикладним характером природничо-наукових знань і вмінь у професійній діяльності вчителів трудового навчання і традиційними підходами щодо

вивчення природничо-наукових дисциплін як загальнонаукових у процесі професійної підготовки; на науковому рівні – потребою використання в професійній діяльності вчителів трудового навчання знань із природничо-наукових дисциплін і недостатньою сформованістю в студентів навичок застосування цих знань для розв'язання професійних завдань; на практичному рівні – недостатнім рівнем природничо-наукової підготовки студентів і випускників технологічних факультетів педагогічних університетів у практичній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артикуца Н. В. Освітні інновації у контексті євроінтеграційних процесів / Н.В. Артикуца // Вища освіта України. Темат. вип. : Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору : моніторинг якості освіти / АПН України, Ін-т вищої освіти. – К. : Гнозис, 2007. - Дод. 3, (т. 5). – С. 1.
2. Бурчак Л.В. Формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя хімії в системі вищої освіти : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04 / Л.В. Бурчак. – Глухів, 2011. – 217 с.
3. Гусак Н. В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання в процесі фахової підготовки в педагогічних училищах : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04 / Н. В. Гусак. – Слов'янськ, 2009. – 232с.
4. Копетчук В.А. Професійна спрямованість навчання предметів природничо-математичного циклу в медичному коледжі : дис. на здобуття наук. ступеня канд. педаг. наук : 13.00.04 / В.А. Копетчук. – К, 2009. – 252 с.
5. Кясарум С.О. Формування природничо-наукової компетенції у майбутніх фахівців інженерного профілю : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04 / С.О. Кясарум. – Черкаси, 2010. – 309с.
6. Лагодубець Н.В. Фундаментальна підготовка бакалавра в технічному вузі : експертно-часова оцінка якості : автореф. дисерт. а здобуття наук. ступеня канд. педагог. наук : 13.00.04 / Н.В. Лагодубець. – К, 2003. – 20 с.
7. Моторна Л.В. Професійна спрямованість навчання природничо-наукових дисциплін у підготовці молодших спеціалістів технічного профілю : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04 / Л.В. Моторна. – Вінниця, 2011. – 224с.
8. Семеріков С.О. Фундаменталізація навчання інформатичних дисциплін у вищій школі : монографія / С.О. Семеріков. – Кривий Ріг : Мінерал; К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – 340 с.
9. Соловей В.В. Технологічна підготовка майбутніх учителів трудового навчання у процесі вивчення спеціальних дисциплін : дис. на здобуття

наук. ступеня канд. педагог. наук : 13.00.04 / В.В. Соловей. – К., 2012. – 207 с.

10. Стешенко В.В. Використання компетентнісного підходу при складанні галузевого стандарту освітньо-кваліфікаційної характеристики професійної підготовки вчителя технологій / В.В. Стешенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету : Серія «Педагогічні науки». – Чернігів, 2011. – Вип. 88. – С 215-218.

11. Стешенко В.В. Система компетенцій в освітньо-професійній програмі підготовки вчителя технологій / В.В. Стешенко. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. *Педагогічні науки : реалії та перспективи* // Зб. наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – Вип. 30. – С. 242-251.

12. Стешенко В.В. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання в умовах ступеневої освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора педагог. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти // В.В. Стешенко – К., 2010. – 36 с.

Матяшова Д.В. Формирование предметных компетентностей у будущих учителей трудового обучения в процессе естественно-научной подготовки (к постановке проблемы).

В статье обосновано необходимость разработки проблемы формирования предметных компетентностей у будущих учителей трудового обучения в процессе естественнонаучной подготовки и очерчены перспективы дальнейших исследований. Рассмотрено значение данной проблемы на социальном, теоретическом, методическом и практическом уровнях развития высшего педагогического образования.

Ключевые слова: естественно-научная подготовка; подготовка будущего учителя; предметные компетентности; профессиональная подготовка.

Matyshova A.I. Formation of subject competence of future teachers of labour studies is in the process of natural science training (statement of the problem).

The article sets out the urgency of formation of subject competence of future teachers of labour studies is in the process of natural science training and outlined prospects for further development of the problem. The importance of this issue on the social, theoretical, methodological and practical level of development of higher pedagogical education.

Key words: naturally-scientific training; subject-specific competencies; vocational training; training of the future teachers.